



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

4 Vtrùm sit peccatum prouocare ad æquales calicas, & an fas respondere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Si prauisum imperfecit, erit veniale.

incessit animum) & per venialem negligentiam maior consideratio fuit prætermiffa. Ratio est, quia etfi tenebatur ebrietatem sub peccato mortifero vitare, ob intrinsecam ipsius malitiam, eius periculo satis animaduerso; non tamen pari obligatione tenebatur illam vitare ob malum, v. g. homicidij; eò quòd non satis eius periculum aduertit, sed solum leuiter, & in eo neglectu non peccauerit nisi venialiter, vt suppono. Confirmatur, quia in homicidio casuali potest esse peccatum veniale, ob defectum considerationis necessariae ad culpam letalem: atqui tale homicidium est casuale respectu illius hominis & voluntatis præcedentis, ergo, &c.

Si perfectè animaduersum.

Quando autem perfectè quis aduertit periculum mali; si hoc malum graue sit, tenetur sub peccato mortali vitare periculum. Vnde si hoc etiam per se sit peccatum mortiferum, sicut est ebrietas; in voluntate illa præuia, qua periculum accipit, vel non vitat, erit duplex malitia mortalis; altera quatenus terminatur expressè vel implicite ad ebrietatem: altera vt respicit malum inde securum: quarum alteram habet ab ebrietate, vt per se spectatur; alteram ab eadem vt est causa continens periculum alterius mali.

29 An rationis defectus & mala secuta sint peccata.

Vtrum autem ebrietas, vt rationis defectum denotat, & mala secuta, dicenda sint peccata, potius ad modum loquendi, quam ad rem ipsam pertinet; quia constat, totam malitiam moralem & culpam esse in voluntate, quæ ebrietatem antecessit. Si tamen propriè loqui velimus, potius dicenda sunt effectus peccatorum, quam formaliter peccata. Ratio est, quia non dependent à voluntate vt actiones liberae; sed vt effectus consequentes, qui positâ semel causâ, non sunt amplius in nostra potestate. Posito enim potu largiore vini, eoque in stomachum infuso, non est in nostra potestate vt non sequatur mentis defectus: & posito tali defectu, non sunt in nostra potestate opera quæ inde sequuntur: atqui de ratione peccati est esse liberum & in nostra potestate. Confirmatur, quia aliter actiones externæ peccatorum dependent à voluntate libera, aliter hæc opera, illæ enim ita dependent, vt omni momento sit in nostra potestate eas inchoare, vel non inchoare, & inchoatas abrumperè, vel continuare. Vnde ipsæ per se sunt propriè voluntariæ, laudabiles, vel vituperabiles, peccata, vel merita: quia secundum se assidue à voluntate pendent, & conseruantur; & consequenter ab ea informantur, & veluti animantur ad vnum perfectum opus morale constituendum. Hæc verò non sic, sed remotè solum à voluntate libera pendent, nimirum quatenus liberè facta est applicatio causæ: qua posita, necessariò sunt secutura, nec amplius est in potestate nostra ea inchoare vel differre. Vnde per se non sunt peccata, sed solum vt considerantur in libera applicatione causæ inebriantis, in qua dicuntur voluntaria.

Quatuor actus considerandi.

Quod vt melius intelligatur, notandi sunt in proposito quatuor actus. Primus est, Voluntas illa, qua quis expressè vel implicite vult se inebriare; etiam si videat periculum ex ebrietate impendere. Secundus, Actus potandi. Tertius est, Operatio vini, qua tollitur vsus rationis. Quartus est, Homicidium ex ebrietate commissum. Primus est fons totius mali, & in eo residet tota culpa. Secundus est actio libera, assidue pendens ex illa voluntate: vnde cum illa constituit integrum & comple-

tum opus morale. Tertius est effectus secundi, qui posito secundo naturaliter & necessariò sequitur. Quartus sequitur ex tertio. Itaque cum tertius & quartus per se non pendeant à voluntate libera, sed solum ratione secundi; non sunt etiâ per se peccata, sed solum vt continentur in secundo, vt in causa.

Idem dicendum de omissione, quando ex aliqua causa libera sequitur necessariò, ita vt non maneat amplius libera: vt cum ex ebrietate omittitur Sacrum, vel lectio precum: vel abiectio sponte Breuiario lectio facta est impossibilis. Verum de his fufius agendum 1. 2. q. 20.

Petes Secundò, Quibus signis cognosci poterit an quis fuerit ebrius?

Respondeo Primò, Quando quis postridie non meminit quid dixerit, egerit; quomodo domum venerit, aut cubitum concesserit, à quo deductus, vel adiutus, aliàs autem id probè meminisse solet; magnum signum habet hesternæ ebrietas. Ratio est, quia dum quis ratione vitatur, reflectit mentem super suos actus, & ita retinet gestorum memoriam. Vnde si non retinuit memoriam, non videtur rationis compos fuisse.

Secundò, Si commisit quæ numquam integre mente solet: vt si locutus aut fecit turpia & abturdia, cum aliàs sit castus & prudens: si iurauit, blasphemauit, vxorem & familiam turbauit, cum aliàs sit modestus & benignus: indicia enim hæc sunt rationem & prudentiam fuisse consopitam, & hos insolitos motus, ex vino perturbata imaginatione processisse.

Tertiò, Qui nouit discernere inter bonum & malum, licitum & illicitum, vitare mala, ac eligere bona, non videtur esse ebrius; etiam si non possit rectè incidere, & omnes domus ei verti videantur: talis enim discretio non potest cum defectu rationis consistere. Pari modo si adhuc solita officia possit vtrunquæ exequi, etfi cum vertigine & difficultate. Vide Caietanum v. Ebrietas, & alios Summistas.

DUBITATIO IV.

Vtrum sit peccatum, prouocare ad aequales calices, & an fas respondere.

Respondeo & Dico Primò, Prouocationem illam sonare per se quid alienum à ratione, & in moribus turpe: nam regula bibendi statuitur, non ratio, non necessitas naturæ, non bona valetudo, non animi vigor, aut sensuum alacritas; sed venter alterius, vel tota ventris, viscerum, & venarum capacitas. *verres vel lagenas* (vt eos vocat diuus Basiliius) rectius hos dixeris, aut certè *tubos*, vel potius *cloacas*, quam homines; solum ad hoc idoneos, vt plurimum vini tamquam lagenæ capiant, vel per corpus tamquam per tubum aut cloacam transfundant & perdant. Et mirum non simili modo institui certamina comedendi, dormiendi, & aliorum naturæ officiorum.

Dico Secundò, Prouocationem illam esse peccatum mortiferum, si eam facias animo te vel alterum inebriandi, vel si adertas aut faciliè aduertere possis inde in te vel altero ebrietatem secururam; etiam si non eo animo facias: nisi forte causa aliqua iusta excuset. sequitur ex dictis dubit. 3. si enim inebriare seipsum directa vel indirecta voluntate, est peccatum mortiferum, etiam inebriare alte-

Signa priuiana ebrietas.

Est contra rationem.

Est peccatum mortiferum.

alterum. & quia plerumque ubi tales provocatio- nes & certamina potandi fiunt, sequitur ebrietas, & alia peccata non leuia, ideo quassimè hæc consue- rudo à sanctis Patribus reprehenditur.

D. Basilius Homil. in ebrietatem: Deinde pota- tione procedente eò veniunt, ut de agenda hac insa- nia certent, & de ebrietate per ambitionem contem- dant: cuius auctorem legis, diabolum habent; victo- ria verò premium, peccatum. nam qui plus hausit meris, pra ceteris laudatur, is victoriã refert: atque ita gloriam in ignominia captant. Inter se namque contendunt, & velut in Iudicio aliquo desensant. Quisnam sermo, eorum quæ hic sunt turpitudinem unquam satis explicet? &c.

D. Ambrosius de Elia & ieiunio c. 13. eadem elegantissimè prosequitur, & morem nostri sæculi ad amussim describit in conuiuiorum apparatu, ministrorum obsequijs, vasorum ordine & ostenta- tione, certamine potandi, & alijs insanjs. *Primo*, inquit, minoribus poculis velut velitari pugna precluditur. Verùm hac non sobrietatis est species, sed disciplina bibendi, ut irriterentur, &c. ergo ubi recalere ceperint, possunt maioribus poculis, feruor inardescit. Et infra: Deinde procedente potu longius, contentiones diuerse, & magna certamina, quis bibendo præcellat, nota grauis, si quis se excuset, si quis temperandũ forte vinum patet, & hac donec ad mensas perueniatur secundas. At ubi consummata fuerint epule, putes iam esse surgendum: tunc de inte- gro potum instaurat suum, & cum consummauerint, tunc inchoare se dicunt: tunc deferuntur phiala, tunc maximi crateres, quasi instrumenta bellorum. ac ne immoderatum hoc arbitreris, mensura proponitur, certatur sub Indice, sub lege decernitur. agonothe- res illic furor est, stipendium debilitas, victoria præ- mium culpa. pendet anceps diu & dubius belli euen- tus, &c. Idem cap. 14. Nec vos excusamini, qui vo- catis ut amicos, & emititis ut inimicos, quanto me- lius in terram tua vina sudisses? quid te delectant damna sine gratia? rogas ad incunditatem, cogis ad mortem; inuitas ad prandium, efferre vis ad sepul- chrum; cibos promittis, tormenta irrogas; vina præ- tendis, venena suffundis, &c.

D. Augustinus Serm. 231. Maiora pocula pro- uidentur, certa bibendi lege contenditur; qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine. Et infra ad- fert illorum excusationem: Sed illi, qui tales esse volunt, miserabiliter se excusare conantur dicentes: Ingratum habeo amicum meum, si quoties illum ad conuiuium vocaui, potum ei quantum voluerit, non dedit, quam sic refutat: Et nõ sit tibi amicus, qui te Deo vult facere inimicũ, qui & tuus & suus est ini- micus, si & te & alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum; & ideo sapienter considera, Si iustum sit ut te à Deo separet, dum te ebrioso coniungis; cum extremũ, tu eum noli adiura- re, noli cogere; sed in potestate illius dimitte, ut quan- tũ sibi placuerit, bibat, & si sic se inebriare voluerit, vel solus pereat, & non ambo pereatis. O infelicitas generis humani! &c. Et in fine sermonis: Ergo, fra- tres charissimi, dum hac suggero, me absoluo apud Deum. Quicumque me audire cõtempserit, & ad bi- bendum pronus fuerit, vel in conuiuium suo alios adiu- rare vel cogere voluerit, & pro se & pro illis in die Iudicij reus erit. Et quia, quod peius est, aliqui etiam Clerici, qui hoc deberent prohibere, cogunt alios bibere plus quàm expedit; amodo incipiant & seipos corri- gere, & alios castigare, ut cum ante Christi tribunal

venerim, nec de sua, nec de aliorum ebrietate incur- rant supplicium. Idem Serm. 232. Solent ebriosi ita se excusare, ut dicant: Persona potens me coegit ut amplius bibam, & in conuiuium Regis non potui aliud facere. Ad excusandas excusationes in peccatis ista pretendimus, & quod implere nolumus, non potuisse nos dicimus. nolle in culpa est nostra, & non posse pre- tenditur. Etiam si ad hoc veniretur, Aut bibas, aut morieris, melius erat ut caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur, &c.

Petes, Quid si grande aliquod malum impen- dens non possit alia ratione impediri, nisi inebria- do auctorem qui illud machinatur, vtrum tunc li- citum sit illum inebriare? v. g. aliqui meditantur proditorem oppidi in certam horam, vel impe- dient ne oppidum, quod est in rebellium hæreti- corum potestate, suo Principi, condicito tempore tradatur; nec suppetit mihi vlla facultas id auer- tendi, nisi eos laute excipiendo & fopiendo per- porum. Item, captus à volonibus deducor ad ta- bernam, & spes est euadendi, si eos inebriauero.

Respondeo & dico Tertio, Hoc casu videri lici- tum prouocare ad æquales haustus, & alterum in- ebriare, hoc est potu consopire: deo que in secun- da assertionem dixi, Nisi iusta causa excuset. Proba- tur, quia licitum est suadere & inducere ad minus malum ut impediatur maius, ut communiter Do- ctiores tradunt: atque hic nihil aliud fit, ergo, &c.

Dices, Tunc solum fas est suadere minus, quando hoc fit ut mens alterius auocetur ab eo quod est maius; illa enim est bona commutatio: hic verò non auocatur.

Respondeo, Non solum id esse licitum ad mu- tandam ipsius mentem; sed etiam ad impediend- um maius malum, quamuis mens eius non sit mutanda: volenti enim occidere Petrum, possum suadere ut primũ spoliaret eius domum, vel abigat pecora, ut interea illum subducam; si copia libe- randi aliter non datur. Et paranti prodere urbem, possum suadere ut expilet ærarium, ut interim proditio impediatur. Et captus à latronibus potest eis suadere ut alium quemdam insequantur, (quem certò scit euasurum ratione celeritatis, vel ob insidias eo loco positas) ut ipse interim possit fu- gere, vel ut illi incidentes in occultatos capiantur. Sic Iudas fratribus occidere Ioseph volentibus au- ctor fuit ut demitterent in cisternam veterem, ibi- que fame emori finerent, Gen. 37. Vbi non mi- nus, sed æquale peccatum suasisit; ut etiam si in il- la voluntate mortis per famem inferendæ persta- rent, effectum tamen ipse impediret. Denique quando non potest quis in seipso impedire quin faciat id quod per se est peccatum, licitum ei am- plecti id, quod re prudenter pensã videtur mi- nus; ut colligitur ex c. Dominus. 2. de secundis nuptijs. & cap. Inquisitionis. 44. de sententia ex- comm. Ergo quando non potest impedire in alte- ro, quin è duobus peccatis alterum committat, po- test illi suadere quod est minus.

Nec refert, quòd minus malum in illo casu vi- deatur absolute suaderi, cum solum comparatiuè id facere liceat; v. g. fac hoc potius quàm illud: quia non est opus id exprimere, quando nihil ad malum impediendum proficeret; vtrum vides pla- nè obfirmatum: sed sufficit ut mens tua sit, illud minus obijcere velut illecebram, ut dum circa illud occupatur, possit impediri maius. Itaque non suades illud eo animo ut absolute faciat, sed ut po- tius

Excusatio quorumdam.

33 Virum ad graue ma- lum impediendum, possit quis alterum inebriare.

34 Obiectio.

Resp.

Certamina potatorum.

Reijcitur excusatio.

Excusatio quorumdam.

Reijcitur.

Esse peccatum morisferum.

tius faciat, quàm illud maius; quamvis ob iustas causas id non exprimas. Et sanè si possum ei dicere, Fac hoc potius quàm illud, & ut faciat, rogare; cur non possum, non expressa comparatione tali, rogare ut hoc, quod minus est, faciat, ut interea impediam maius, quando video non posse à proposito abduci? Sic medici in morbis quibusdam desperatis, ut mortem auertant, venena quaedam minorem noxam inferentia adhibent.

35 Dices, Non sunt facienda mala ut eueniant bona: ergo neque ut vitentur mala.

Respondeo, Nemini quidem fas esse ut ipse malum faciat, ut aliud malum à se vel alio faciendum impediatur: potest tamen alteri suadere minus malum, ut impediatur in illo maius, quod alia ratione impedire nequit: illa enim suasio mala non est, sed bona; quia non tendit ad hoc ut minus malum fiat absolute, sed ut preferatur malo maiori; licet id non semper exprimat: imò si quis bene aduertat, talis suasio solùm permissiue ad illius consensum in minus malum se habet: vitur enim suasio ut propositione obiectioni, ut alter à maiore malo abducatur; non intendens ut consentiat in minus, sed id permittens, ut relinquat maius. unde etiam minus dissuadet & impedit, si possit absque maiori vel pari incommodo. vide supra lib. 2. c. 13. dub. 3.

Iuxta hæc excusari poterit quidam, qui ante aliquot annos captus à volonibus hæreticis, & ductus ad tabernam, cepit strenuè cum illis potare, ut eos inebriaret, & se fugâ proriperet: quod ita est consecutum.

36 *Verum ali-
quando
licet se
inebriare.* Sed hinc alia dubitatio nascitur, Vtrum causâ vitæ saluandæ possit quis seipsum inebriare, vel potando, se periculo ebrietatis exponere, ut in casu proposito, vel cum quis cogitur ab altero. quibusdam enim locis dicuntur esse adeo barbari, ut nisi æquali cyatho respondeas, prouocent ad duellum, vel inuadant gladio.

Videtur sanè id non esse licitum; nam ob nullam causam fas est facere peccatum: atqui se inebriare peccatum est; & quidem mortiferum, ut dictum est. Confirmatur ex D. Augustino Sermone 232. *Etiamsi, inquit, ad hoc veniretur, ut tibi diceretur, Aut bibas aut morieris, melius erat ut carna sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur.* vbi aperte dicit hoc non esse licitum, & indicat esse peccatum mortiferum. Idem docet Caietanus art. 2. in Responf. ad 3.

37 Contrarium tamen videtur verius, loquendo de ebrietate ut solùm dicit priuationem vltus rationis ex potu, quæ per se non est peccatum. Ita mecum tenent multi viri docti in hac Vniuersitate consulti. Probatum Primò, Quia id licitum est causa medicinæ (ut supra ex Caietano & alijs ostensum est) ad pellendum vel arcendum morbum: cur non etiam ad vitandam mortem ab alio intentatam?

Respondet Caietanus, Quia non est medium per se ordinatū ad hoc, sicut ad illud: unde ibi ille potus non censetur immoderatus; hic verò censetur. Sed hoc non satisficit: nam licitum est ad vitandam mortem multa facere, quæ per se ad hoc non sunt ordinata, sed solùm ex malitiâ alterius. Sic supra l. 2. c. 9. dub. 14. ostensum est, probabile esse licere sibi amputare manum vel digitum, iubente tyranno, ad mortem redimendam; & tamen hoc nullo modo per se est ad istud idoneum, & ex-

tra illud periculum, est etiam graue peccatum. Secundò, Ob similem causam possum ieiunare plus quàm valetudo ferat, aut ratio virtutis abtinentiæ extra illum casum: cur non similiter amplius comedere & bibere? Tertio, Possum velci fungis aut alijs rebus noxijs, bibere copiam vini eliquari, etiam cum periculo febris, possum haurire medicamentum valetudini noxium, & similia; quæ tamen extra illam necessitatem nullo modo essent licita. sicut ergo ista non sunt contra virtutem, quando sunt necessaria ad mortem vitandam; ita nec immoderatus potus contra virtutem erit: quia cum omnibus illis circumstantijs, in ordine ad salutem corporis reuera immoderatus non est. sicut enim licitum est lædere sanitatem, & corporis integritatem ad vitandam mortem ex alterius malignitate impendentem; ita etiam licitum est lædere rationis vsum ad breue tempus, ob eandem causam. etsi enim dominium istorum non habeat; tamen habet custodiam in ordine ad bonum totius; ac proinde potest de illis disponere prout necessarium ad salutem totius. denique priuatio rationis hic non est intenta, sed solùm permilla; quam non tenetur cum tanto suo malo impedire.

Ad rationem contrariæ sententiæ Respondeo, In eo casu non esse peccatum, saltem mortiferum, sicut nec quando sit causa medicina. 38
Ad ratio-
nem con-
trariæ sen-
tentia.

Ad testimonium D. Augustini Respondeo, Illud esse intelligendum quando quis cogit bibere in contemptum virtutis, ut sobrietatem & modestiam suggillet: non autem cum id solu facit quod putat se contemni, aut sibi fieri iniuriam, nisi tantumdem bibatur quantum ipse propinauit: vel certe quando is, qui initio coactus bibit, postea causâ delectationis sponte pergit in potando, ut sæpe fieri solet: vel quando facili potest se subducere ut ad ebrietatem non perueniat. talis enim si inebrietur, non potest excusari.

DUBITATIO V.

Quid luxuria, & quale peccatum.

D. Thomas, quest. 159.

39 *Luxuria
dupliciter
accipitur.* **L**uxuria vel luxuries à *luxu* dicitur, & ab Auctoribus æquè generatim accipitur: quo modo significat omnem excessum non solùm in re venerea, sed etiam in vestitu, epulis, vnctionibus, & similibus delicijs. Græci *aisoriat* vocant.

Strictè autem pro excessu in re venerea accipitur: nam luxuriosus dicitur, teste diuo Thoma, quasi luxatus & solutus in voluptates: maxime autem animum hominis dissoluunt voluptates venerea. Hoc modo passim vsurpatur à Theologis, & opponitur castitati, & vocatur ab Apostolo ad Galatas 5. *aisoriat*, quod intemperantiam libidinis significat.

Potèrò hoc vitium genere suo est peccatum mortiferum, & præterea vitium capitale. Esse peccatum mortiferum, colligitur ex Apostolo ad Gal. 5. vbi *luxuria* ponitur inter opera carnis, de quibus ibidem affirmat Apostolus, quod qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Et probatur ratione: Vltus rei venerea ex natura sua est opus necessarium ad naturam propagandam & perennandam, sicut vltus ciborum ad conseruandum indiuiduum. nam vt inquit D. Augustinus de bono coniugali c. 6. *Quod est cibum ad salutem hominis,*